



Universiteit  
Leiden  
The Netherlands

**Wetenschapstoets van voorgenomen beleid: wijziging Algemene wet  
gelijke behandeling en Wetboek van Strafrecht t.a.v. seksuele  
gerichtheid en genderidentiteit (36510)**

Noorloos, L.A. van; Oploo, L.E. van

**Citation**

Noorloos, L. A. van, & Oploo, L. E. van. (2024). *Wetenschapstoets van voorgenomen beleid: wijziging Algemene wet gelijke behandeling en Wetboek van Strafrecht t.a.v. seksuele gerichtheid en genderidentiteit (36510)*. *Parlement en Wetenschap*. Den Haag: Parlement en Wetenschap. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3759639>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3759639>

**Note:** To cite this publication please use the final published version (if applicable).



**Wetenschapstoets van voorgenomen beleid**

## **Wijziging Algemene wet gelijke behandeling en Wetboek van Strafrecht t.a.v. seksuele gerichtheid en genderidentiteit (36510)**

**Wetenschappers (rechterkolom):** [mr. dr. Marloes van Noorloos](#) en [mr. dr. Laura van Oploo](#)

**Rapporteurs Tweede Kamer:** Marco Deen (PVV), Mona Keijzer (BBB), Glimina Chakor (GL-PvdA)

**Kenniscoördinator Vaste commissie voor Binnenlandse Zaken (linkerkolom)**

**Beoordeelde documenten:** [wetsvoorstel en memorie van toelichting](#)



# Parlement & Wetenschap

## Wetenschapstoets van voorgenomen beleid


Legenda: Voldoende Verdient aandacht Verbeterpunt

Nr.	Onderdeel	Oordeel	3.1 CW-informatie in het voorstel	Verbetersuggesties o.b.v. wetenschappelijke kennis
1.	<b>Vindbaarheid</b> In hoeverre is de benodigde 3.1 CW-informatie te vinden in het voorstel?		<ul style="list-style-type: none"> <li>Verschillende onderdelen van de 3.1 CW-informatie zijn verspreid over de memorie van toelichting (MvT) te vinden, veelal niet onder herkenbare kopjes.</li> <li>De doelen (vraag 2 van dit formulier) worden genoemd op p. 4, 7, 9 en 13. De wetswijziging zelf, en de handhaving daarvan, worden impliciet als beleidsinstrumenten (vraag 3) gezien.</li> <li>De wijze waarop de wetswijziging bijdraagt aan de doelen (doeltreffendheid, vraag 4) wordt uitgelegd op pagina 5 en 13.</li> <li>Doelmatigheid en financiële gevolgen voor het Rijk (vraag 5 en 6) komen niet aan de orde.</li> <li>Er is een aparte paragraaf over uitvoering en financiële gevolgen (onder D, vraag 7).</li> <li>Over monitoring en evaluatie (vraag 8) wordt niets gezegd.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>n.v.t.</li> </ul>
2.	<b>Doelen</b> Welke beleidsdoelen worden nagestreefd met het voorstel?		<ul style="list-style-type: none"> <li>Het doel is versteviging van de strafrechtelijke bescherming van LHBTIQ+-personen (p. 7 MvT). Hiertoe wordt in de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) en het Wetboek van Strafrecht (WvSr) de term «hetero- of homoseksuele gerichtheid» vervangen door «seksuele gerichtheid». Ook wordt voorgesteld om een lid toe te voegen aan artikel 90quater van het WvSr, waarin wordt uitgedrukt dat de discriminatiegrond «geslacht» mede omvat geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie. De derde en laatste wijziging houdt in dat «geslacht» als discriminatiegrond wordt toegevoegd aan groepsbelediging (artikel 137c eerste lid) en aan het</li> </ul>	<p><b>Seksuele gerichtheid</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Algemeen gesproken onderschrijven wij de voorgestelde wijziging. De MvT bij het wetsvoorstel maakt voldoende duidelijk waarom de huidige binaire definitie 'homo- of heteroseksuele gerichtheid' in de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) en het Wetboek van Strafrecht (WvSr) achterhaald is en waarom beter kan worden geopteerd voor de opener term 'seksuele gerichtheid', gezien de stand van de wetenschap, de maatschappelijke ontwikkelingen en internationale juridische ontwikkelingen. Dit onderbouwt het kabinet door te verwijzen naar papers en rapporten van deskundigen en naar adviezen van onder meer het College voor de Rechten van de Mens.</li> <li>Gelet op artikel 1 van de Grondwet, die ook de term 'seksuele gerichtheid' bevat, bevordert deze wijziging de consistentie van de in wetgeving gebruikte terminologie.</li> <li>Hoewel de rechtspraak al onder de huidige definitie ruimte heeft gevonden om bescherming te bieden aan</li> </ul>

	<p>verspreiden van beledigende uitingen (artikel 137e, eerste lid, onderdeel 1°).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• In de motivering wordt de nadruk gelegd op consistentie in de wetgeving. Het voorstel sluit aan bij een eerdere wijziging van de Grondwet, de Wet verduidelijking rechtspositie transgender personen en intersekse personen, en bij internationaal gehanteerde terminologie ('sexual orientation'). De wijziging van het WvSr wordt gezien als logisch voortvloeisel van de voorgestelde wijziging van de Awgb, om duidelijk te maken dat beide betrekking hebben op dezelfde kring van personen. In het verlengde van de consistentie in de wetgeving wordt op p. 13 als doel genoemd het vergroten van de (her)kenbaarheid van de terminologie.</li> <li>• Verder is het een doel om toegenomen wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke erkenning van de diversiteit aan seksuele gerichtheden te vertalen in de wetgeving (p. 4).</li> <li>• Een specifiek doel bij de wijziging van de artikelen 137c en 137e is het aanscherpen van de strafrechtelijke bescherming van intersekse en transgender personen tegen discriminatie (p. 9).</li> <li>• Het voorstel is bedoeld als antwoord op problemen die groepen LHBTIQ+-personen ondervinden. Zo herkennen biseksuelen en – in mindere mate – lesbische vrouwen zich niet (altijd) in de termen hetero- of homoseksuele gerichtheid in de huidige wetgeving (p. 4/5). Dit is voor het kabinet reden tot zorg omdat biseksuele personen te maken hebben met onbekendheid, onbegrip en stigma, mede door de onzichtbaarheid van biseksualiteit in wetgeving en in de samenleving. Daarnaast hebben biseksuele personen vaker dan anderen mentale gezondheidsproblemen, en krijgen ze te maken met ongewenst gedrag op het werk, pesten, intimidatie of zelfs geweld. Ook intersekse personen en</li> </ul>	<p>andere vormen van seksuele gerichtheid (zoals biseksualiteit), zorgt de voorgestelde aanpassing voor betere aansluiting bij internationale instrumenten, herkenbaarheid en daarmee mogelijk betere bescherming tegen discriminatie op het brede spectrum van seksuele gerichtheid.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• De MvT stelt dat de introductie van 'seksuele gerichtheid' in het WvSr geen hernieuwde beoordeling vergt van de verhouding met grondrechten zoals de uitingsvrijheid. Toch is het voorstelbaar dat zich lastige grensgevallen voordoen in de rechtspraak en in vervolgingsbeslissingen van het OM, mede afhankelijk van de definitie van 'seksuele gerichtheid' in art. 90decies (zie hieronder). Moeilijke vragen over de grens tussen de strafbepalingen over groepsbelediging en haatzaaien (137c-e) ten opzichte van grond- en mensenrechten, met name de uitingsvrijheid (art. 10 EVRM) en de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging (art. 9 EVRM), rijzen in de huidige wetgeving m.b.t. homoseksuele gerichtheid al regelmatig.<sup>1</sup> Onduidelijk blijft of het kabinet met de wijziging naar 'seksuele gerichtheid' hierin nieuwe of andere problemen verwacht en hoe het de grondrechten bij de bredere grond 'seksuele gerichtheid' weegt.</li> <li>• <b>Aanbeveling 1:</b> ga expliciet in op de verhouding van de wijziging van art. 137c-e WvSr in 'seksuele gerichtheid' tot art. 9 en 10 EVRM (resp. vrijheid van godsdienst en van meningsuiting) en weeg daarbij de in het geding zijnde balans van grondrechten en belangen.</li> </ul> <p><b>Geslacht/geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wij staan in grote lijnen positief tegenover de voorgestelde wijzigingen, maar wijzen op basis van wetenschappelijke overwegingen op enkele aandachtspunten.</li> <li>• Hoewel de bredere betekenis van 'geslacht' al in de Awgb is opgenomen, vereist de uitbreiding<sup>2</sup> van deze definitie in art. 137d, 137f en 429quater van het WvSr en de toevoeging van de term 'geslacht' (in dezelfde brede betekenis) als nieuwe discriminatiegrond in artikel 137c en 137e een uitgebreidere onderbouwing dan de MvT nu geeft. Het kabinet maakt duidelijk dat het voorkomen van discriminatie en marginalisering van bepaalde groepen noodzakelijk is. Het gaat echter niet in op de aard van het strafrecht als zwaar middel (ultimum remedium) en onderbouwt niet waarom de inzet van het strafrecht geboden is met het oog op proportionaliteit, subsidiariteit en effectiviteit.</li> <li>• Voor de uitingsdelicten in art. 137c-e WvSr is het van belang de 'pressing social need' in het licht van grond- en mensenrechten (zoals de uitingsvrijheid in artikel 10 EVRM) te expliciteren. De onderbouwing in de MvT is summier. Het</li> </ul>
--	--	---

<sup>1</sup> O.a. HR 9 januari 2001, NJ 2001, 204 m.nt. De Hullu (Justitiekant); HR 9 januari 2001, NJ 2001, 203 (Van Dijke); HR 14 januari 2003, NJ 2003, 261 m.nt. Mevis (Dominee) en het vervolgingsbeleid (bv. Hof Den Haag 30 maart 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:488

<sup>2</sup> Het kabinet lijkt er van uit te gaan dat de term 'geslacht' zoals in art. 137d, 137f en 429quater, nu reeds een brede betekenis heeft – inclusief geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie – omdat de Awgb aan 'geslacht' die brede betekenis toekent. Onzes inziens is de wijziging van de Awgb onvoldoende om te stellen dat dezelfde term in het strafrecht daarmee automatisch ook een bredere betekenis heeft. Zie L.A. van Noorloos & P.A.M. Verrest, 'Gender als discriminatiegrond in het strafrecht', *Boom Strafblad* 2021, nr. 5.

		<p>transgender personen hebben last van onzichtbaarheid, discriminatie en marginalisering (p. 10).</p>	<p>kabinet gaat niet uitgebreid in op de mate waarin de typen uitlatingen (groepsbelediging; aanzetten tot haat, discriminatie en geweld) tegen de bedoelde groepen voorkomen en wat de schadelijke consequenties van dergelijke uitingen (kunnen) zijn. Deels is dat begrijpelijk omdat er nog weinig onderzoek is naar de effectiviteit van bestaande uitings- en discriminatiedelicten. Evenmin gaat het wetsvoorstel in op de vraag hoe het <i>strafbaar stellen</i> van dergelijke uitlatingen een bijdrage kan leveren aan het tegengaan van marginalisering en discriminatie.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Aanbeveling 2:</b> onderbouw beter de ‘pressing social need’ voor uitbreiding van de strafbaarstelling van groepsbelediging, aanzetten tot haat, discriminatie en geweld, in het licht van artikel 9 en 10 EVRM. Expliciteer daarbij de mate waarin groepsbelediging en aanzetten tot haat, discriminatie en geweld tegen groepen mensen op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie voorkomen en wat de (potentieel) schadelijke consequenties daarvan (kunnen) zijn.</li> <li>• <b>Aanbeveling 3:</b> onderbouw waarom de inzet van deze strafrechtelijke delicten nodig is om discriminatie en marginalisering van groepen tegen te gaan, met het oog op proportionaliteit, subsidiariteit en effectiviteit.</li> <li>• Ten slotte gaat het wetsvoorstel niet expliciet in op de vraag wat de voorgestelde wijzigingen betekenen voor art. 137f (steun aan discriminerende activiteiten) en 429quater (feitelijke discriminatie in ambt, beroep of bedrijf). In beide bepalingen is de grond ‘geslacht’ opgenomen. De MvT maakt niet duidelijk wat het kabinet verwacht van de uitbreiding van het toepassingsbereik van de term ‘geslacht’ in deze bepalingen.</li> <li>• <b>Aanbeveling 4:</b> onderbouw de toegevoegde waarde van de uitbreiding van de term ‘geslacht’ t.a.v. steun aan discriminerende activiteiten (137f WvSr) en feitelijke discriminatie in ambt, beroep en bedrijf (art. 429quater WvSr). Hoe vaak en in wat voor soort situaties verwacht het kabinet dat deze bepalingen zullen worden ingeroepen?</li> </ul>
<p><b>3. Ingezette beleidsinstrumenten</b> Welke beleidsinstrumenten worden ingezet om de beleidsdoelen te realiseren?</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• De wetswijziging zelf, en de handhaving daarvan, worden als instrumenten gezien om de strafrechtelijke bescherming van LHBTIQ+-personen te verstevigen.</li> </ul>	<p><b>Seksuele gerichtheid</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• De argumentatie voor het opnemen van de term ‘seksuele gerichtheid’ in de uitingsdelicten en discriminatiebepalingen in het WvSr is summier en focust vooral op consistentie t.o.v. de Awgb. Vanuit het oogpunt van herkenbaarheid en rechtszekerheid onderschrijven wij de voorgestelde wijziging.</li> <li>• Kritische vragen rijzen met name bij de gekozen definitie van seksuele gerichtheid in artikel 1(4) Awgb en artikel 90decies WvSr, waarmee wordt beoogd de bescherming in te perken, zodat de wet niet ook bescherming biedt aan: <i>‘seksuele gerichtheden die [...] op grond van de huidige wetgeving strafbaar zijn. Daarbij kan worden gedacht aan pedoseksualiteit of een seksuele gerichtheid op dieren of overleden personen’</i> (MvT p. 6). De formulering in de wettekst heeft als belangrijk nadeel dat bestaande stereotypische associaties over – onder meer –</li> </ul>

		<p>homoseksualiteit in relatie tot de genoemde problematiek kunnen worden versterkt.<sup>3,4</sup></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Bovendien is de gerichtheid op zichzelf nooit strafbaar; enkel het geven van uitvoering aan – bijvoorbeeld – pedoseksuele gerichtheid is strafbaar. Het kabinet gaat niet expliciet in op de vraag waarom het hebben van dergelijke gerichtheden moet leiden tot uitsluiting van strafrechtelijke bescherming tegen (onder meer) groepsbelediging en aanzetten tot haat, discriminatie of geweld.</li> <li>• Het kabinet wijst op het gevaar van ‘overinclusie’ als de Awgb op alle seksuele gerichtheden van toepassing zou zijn, inclusief bijvoorbeeld pedoseksualiteit. Hoewel een dergelijk risico niet ondenkbaar is<sup>5</sup>, kan hierop op andere manieren worden geanticipeerd. Om ongewenste inclusie te voorkomen, kunnen ook specifiek geformuleerde wettelijke gronden in de Awgb worden opgenomen (waarbij uiteraard moet worden gewaakt voor te brede uitzonderingsgronden), of kan worden gekozen voor een halfopen systeem (de mogelijkheid om een inbreuk op een absoluut recht in bepaalde omstandigheden objectief te rechtvaardigen).<sup>6</sup> Ook kan ervoor gekozen worden met een nadere uitleg in de MvT te volstaan.</li> <li>• <b>Aanbeveling 5:</b> doe uitgebreider onderzoek naar andere oplossingen voor overinclusie dan de voorgestelde definitiebepaling in artikel 1(4) Awgb en artikel 90decies WvSr en maak op basis daarvan een afgewogen keuze die niet het nadeel van stereotypering kent.</li> </ul> <p><b><i>Geslacht/geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie</i></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het kabinet wil ervoor zorgen dat de artikelen 137c-f en 429quater WvSr ook bescherming bieden tegen belediging, haatzaaien en discriminatie op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie. Dat lukt echter niet met de voorgestelde formulering in art. 90quater WvSr: <i>‘Onder discriminatie of discrimineren op grond van geslacht wordt mede verstaan discriminatie of discrimineren op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie’</i>. Dat komt omdat de termen ‘discriminatie’ of ‘discrimineren’ zoals genoemd in het voorgestelde artikel 90quater, niet in alle bedoelde strafrechtelijke delicten (137c-f en 429quater) voorkomen. De gedragingen die strafbaar zijn gesteld in de artikelen 137c-e zijn ‘belediging (van een groep)’, ‘aanzetten tot haat’, ‘aanzetten tot discriminatie’ en ‘aanzetten tot geweld’. Enkel bij ‘aanzetten tot discriminatie’ zou de term ‘geslacht’ dan die bredere betekenis krijgen. De tekst sluit dus niet aan bij wat het kabinet met het voorstel beoogt.</li> <li>• <b>Aanbeveling 6:</b> wijzig de terminologie in artikel 90quater zodat duidelijk wordt dat de term ‘geslacht’ in alle bedoelde</li> </ul>
--	--	--

<sup>3</sup> Het College voor de Rechten van de Mens wijst daar eveneens op, en adviseert om die reden om een dergelijke uitzondering (dan wel definitie) niet in de wet op te nemen.

<sup>4</sup> Zie ook: Van den Brink en Tigchelaar ‘Van bescherming van “hetero- en homoseksuele gerichtheid” naar “seksuele gerichtheid” in de Awgb en de Grondwet’, Discussiepaper t.b.v. discussiebijeenkomst, Ministerie van BZK, 21 juni 2019

<sup>5</sup> Zoals ook blijkt uit een enkele casus: zie CRM 2019/116

<sup>6</sup> Zie Van den Brink en Tigchelaar, voetnoot 4.

			<p>delicten (art. 137c t/m 137f en 429quater WvSr) de brede betekenis (inclusief geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie) krijgt.</p>
<p><b>4. Doeltreffendheid</b> Op welke wijze en in welke mate wordt verwacht dat het beleidsinstrumentarium met zo min mogelijk ongewenste neveneffecten gaat bijdragen aan de beoogde prestaties en effecten?</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• De wijze waarop de wetwijziging bijdraagt aan de doelen wordt niet systematisch uitgewerkt. Wel merkt het kabinet op dat meer mensen zich ervan bewust zullen zijn dat de Awgb hen beschermt. Zo zullen mensen zich gesteund voelen om een oordeel te vragen van het College voor de Rechten van de Mens of de civiele rechter over discriminatie. Het kabinet beoogt daarnaast dat gevallen van (ervaren) discriminatie makkelijker worden voorgelegd aan of besproken met werkgevers, onderwijsinstellingen of dienstverleners (p. 13).</li> <li>• Tegelijkertijd worden ook normadressanten, zoals werkgevers en dienstverleners, direct aangesproken op de uit de wet voortvloeiende verplichting tot gelijke behandeling op grond van seksuele gerichtheid. Een groter begrip van wat de wetgeving van hen vraagt, kan bijdragen aan het verminderen van discriminatie, zo is de overtuiging van het kabinet (p. 5).</li> </ul>	<p><b>Geslacht/geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Waar het kabinet in de MvT niet bij stilstaat is dat met de toevoeging van ‘geslacht’ aan artikel 137c en 137e WvSr een andere belangwekkende wetwijziging wordt gerealiseerd: de bescherming van vrouwen (en mannen) tegen groepsbelediging. In de jaren ’80 heeft de wetgever er bewust voor gekozen de grond ‘geslacht’ alleen op te nemen in artikel 137d WvSr (aanzetten tot haat, discriminatie en geweld). Volgens de wetgever was discriminatie van vrouwen minder het gevolg van openbare beledigingen maar veeleer van ‘opvattingen over de rol van de vrouw in de maatschappij’, zodat de vrijheid van meningsuiting moest prevaleren boven strafbaarstelling van groepsbelediging.<sup>7</sup> Dat lag anders bij artikel 137d, omdat via die weg ook aanzetten tot geweld en daarmee agressie tegen de vrouwenbeweging kon worden tegengegaan.<sup>8</sup></li> <li>• Gevolg is dat het wetsvoorstel nu haast ongemerkt de strafbaarstelling bewerkstelligt van misogynie beledigingen. Daar kunnen goede redenen voor zijn (denk bijvoorbeeld aan de enorme toename van onlinebeledigingen van onder meer vrouwelijke politici<sup>9</sup> en de problemen waar het OM tegenaan loopt in de aanpak van misogynie uitlatingen door bijvoorbeeld het Amsterdams Studenten Corps<sup>10</sup>), maar een dergelijke belangrijke wijziging vergt onderbouwing.</li> <li>• <b>Aanbeveling 7:</b> motiveer de uitbreiding van artikel 137c met groepsbelediging van vrouwen en mannen en onderbouw de noodzaak van een dergelijke strafbaarstelling, mede in het licht van grond- en mensenrechten zoals de uitingsvrijheid (artikel 10 EVRM).</li> <li>• Het kabinet stelt dat de discriminatiegronden in het WvSr telkens breed en neutraal zijn geformuleerd zodat zij ook aan meerderheden bescherming bieden, al vormt de bescherming van minderheidsgroepen de grond voor de wetwijzigingen. Dat de strafrechtelijke uitingsdelicten kunnen worden gebruikt om meerderheidsgroepen (in bredere zin: dominante groepen) te beschermen is bekend<sup>11</sup>, maar (de instandhouding van) een dergelijke keuze vereist meer onderbouwing in het wetgevingsproces. Dient de strafwet ook ter bescherming tegen uitlatingen gericht op groepen mensen die een relatief sterke positie hebben in de maatschappij, zoals heteroseksuele en cisgender personen? De onderbouwing in de MvT schiet hier tekort en richt zich bovendien expliciet op de LHBTIQ+-gemeenschap.</li> <li>• <b>Aanbeveling 8:</b> ga expliciet in op de vraag in hoeverre er een ‘pressing social need’ is – in het licht van artikel 10</li> </ul>




<sup>7</sup> Kamerstukken II 1987/88, 20 239, nr. 3, p. 4.

<sup>8</sup> Van Noorloos & Verrest 2021 (voetnoot 1).


<sup>9</sup> K. Saris en C. van de Ven, ‘Misogynie als politiek wapen’, De Groene Amsterdammer 3 maart 2021

<sup>10</sup> OM, Sepotbrief aangifte tegen Amsterdams Studentencorps, 2 augustus 2023

<sup>11</sup> Zie HR 2 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5193 (Hofstadgroep)

			<p>EVRM – om niet alleen minderheden maar ook dominante groepen via de strafrechtelijke uitingsdelicten te beschermen. Ga daarbij tevens in op de vraag welke rol dit in het vervolgingsbeleid zou moeten hebben, zoals ten aanzien van heteroseksuele en cisgender personen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het kabinet geeft aan dat het verwacht dat de wetswijziging niet tot een significante toename van opsporing en vervolging zal leiden, al is het wel de bedoeling de meldingsbereidheid te vergroten. De effectiviteit van de strafrechtelijke aanpak om het beoogde doel te bereiken hangt echter voor een groot deel af van de prioriteit die hieraan wordt gegeven in de opsporing en vervolging. De te verwachten effectiviteit is op zijn beurt een belangrijke overweging bij de keuze voor het strafrecht (dat immers een ultimatum remedium is – zie hierboven sub 2).</li> <li>• <b>Aanbeveling 9:</b> onderbouw de verwachte doeltreffendheid, mede in relatie tot de recentste OM-aanwijzing discriminatie (2018A009), waarin het uitgangspunt dat altijd moet worden vervolgd is genuanceerd, waarbij diverse wegingsfactoren een rol kunnen spelen.</li> </ul>
<p><b>5. Doelmatigheid</b> In hoeverre worden de prestaties en effecten van beleid tegen de laagst mogelijke kosten bewerkstelligd en zonder ongewenste neveneffecten? Of, in hoeverre worden met een bepaalde hoeveelheid (financiële) middelen de maximale prestaties en effecten van beleid gerealiseerd met zo min mogelijk ongewenste neveneffecten?</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dit onderwerp wordt niet behandeld, vermoedelijk omdat geen substantiële financiële gevolgen worden verwacht (zie sub 7).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• n.v.t.</li> </ul>
<p><b>6. Financiële gevolgen voor het Rijk</b> Welke (positieve en negatieve) financiële gevolgen heeft het voorstel voor de rijksbegroting op korte en langere termijn?</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dit onderwerp wordt niet behandeld, vermoedelijk omdat geen substantiële financiële gevolgen worden verwacht (zie punt 7).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• n.v.t.</li> </ul>
<p><b>7. Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren en derden</b> Welke financiële gevolgen heeft het</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• Het kabinet verwacht geen substantiële financiële gevolgen van het wetsvoorstel. Er wordt geen veel groter aantal aangiften van discriminatie of civiele procedures verwacht. Evenmin verwacht het kabinet een significante</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• n.v.t.</li> </ul>



<p>voorstel voor maatschappelijke sectoren en derden (publiek/privaat, inclusief individuele burgers)?</p>		<p>toename in het aantal gevallen waarin politie en justitie optreden op grond van de artikelen 137c en 137<sup>e</sup> WvSr. Daarbij speelt mee dat belediging vanwege geslacht al langs andere weg strafbaar kan zijn (p. 13/14).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Voor zover het wetsvoorstel leidt tot additionele lasten voor bedrijfsleven, non-profit-instellingen en particulieren vloeien deze voort uit het nadrukkelijke oogmerk van de wetgever om discriminatie op grond van seksuele gerichtheid in brede zin te verbieden (p. 13).</li> </ul>	
<p><b>8. Evaluatieparagraaf: leren, bijsturen, verantwoord</b> Hoe wordt het voorstel gemonitord (doelmatigheid, doeltreffendheid) en ingezet voor leren, bijsturen en verantwoord?</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Hier wordt in de toelichting niets over gezegd.</li> </ul>	<p><b><i>Geslacht/geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie en seksuele gerichtheid</i></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>In algemene zin is er weinig empirisch bekend over de effectiviteit van de bestaande strafbaarstelling van uitings- en discriminatiedelicten ter voorkoming van o.a. discriminatie en negatieve beeldvorming, al worden wel gegevens verzameld over de inzet van de betreffende artikelen door politie en OM. Het is dan ook niet zo gek dat er eveneens weinig empirische gegevens zijn die specifiek de noodzaak onderbouwen van het verbreden van de strafbaarstelling van uitings- en discriminatiedelicten in het WvSr met betrekking tot de discriminatiegrond 'geslacht'. Met het oog op het monitoren en op een later moment evalueren van de mate waarin de beoogde doelen van de voorgestelde wetswijzingen zijn behaald, is het daarom niet alleen van belang om gegevens over meldingen, opsporing en vervolging te verzamelen, maar ook om onderzoek te doen naar de effectiviteit van de (verbreding van de) wetgeving.</li> <li><b>Aanbeveling 10:</b> gebruik de monitoring van meldingen, opsporing en vervolging om onderzoek te doen naar de effectiviteit van de discriminatiewetgeving.</li> </ul>

*Disclaimer: De Jonge Akademie, KNAW, NFU, NWO, TNO en UNL bemiddelen tussen parlementaire kennisvraag en wetenschappelijk kennisaanbod. De informatie in het kader van Parlement en Wetenschap is afkomstig van vooraanstaande wetenschappers, maar niet onderworpen aan peer review en niet door de wetenschapsorganisaties geverifieerd.*



Tweede Kamer  
DER STATEN-GENERAAL



KNAW



Universiteiten  
van Nederland }

TNO



NEDERLANDSE FEDERATIE VAN  
UNIVERSITAIR MEDISCHE CENTRA